

Κ.Γ. ΡΑΚΑΤΣΑΝΗΣ-Μ.Β. ΧΟΠΑΛΑΚΗ*

ΠΗΛΙΝΑ ΣΚΕΥΗ ΑΠΟ ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ**

Η παρουσίαση 11 αδημοσίευτων πήλινων αντικειμένων της μικρής ιδιωτικής συλλογής της οικογενείας Κ.Γ. Ρακατσάνη δεν φιλοδοξεί να ξεπεράσει τα όρια ενός περιγραφικού καταλόγου. Πρόκειται για έναν δίωτο μελαμβαφή σκύφο-κύλικα, πέντε άωτα μελαμβαφή σκυφίδια καθώς και πέντε λύχνους, τα οποία καλύπτουν μια ευρεία χρονική περίοδο από τους κλασικούς ως και τους χριστιανικούς χρόνους. Τα αγγεία έχουν αγοραστεί στην Κάτω Ιταλία, ενώ οι λύχνοι στο Ισραήλ, γεγονός που αποτελεί σοβαρή ένδειξη για τον τόπο προέλευσής τους. Επειδή όμως στερούμεθα των αλληλένδετων στρωματογραφικών και ιστορικών δεδομένων, είμαστε αναγκασμένοι να τα προσεγγίσουμε με βάση τα τυπολογικά παράλληλα που εντοπίσαμε, όχι μόνον στις παραπάνω περιοχές, αλλά και στον ελλαδικό χώρο.

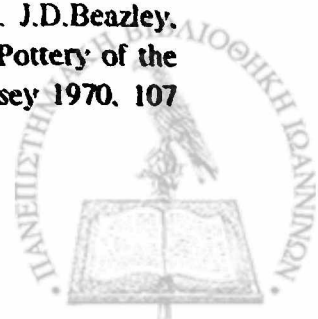
1. Δίωτος μελαμβαφής σκύφος-κύλιξ¹ αρ. ευρ. 10 (εικ. 1, πιν. 1)

Το αγγείο είναι συγκολλημένο από επτά θραύσματα και συμπληρωμένο.

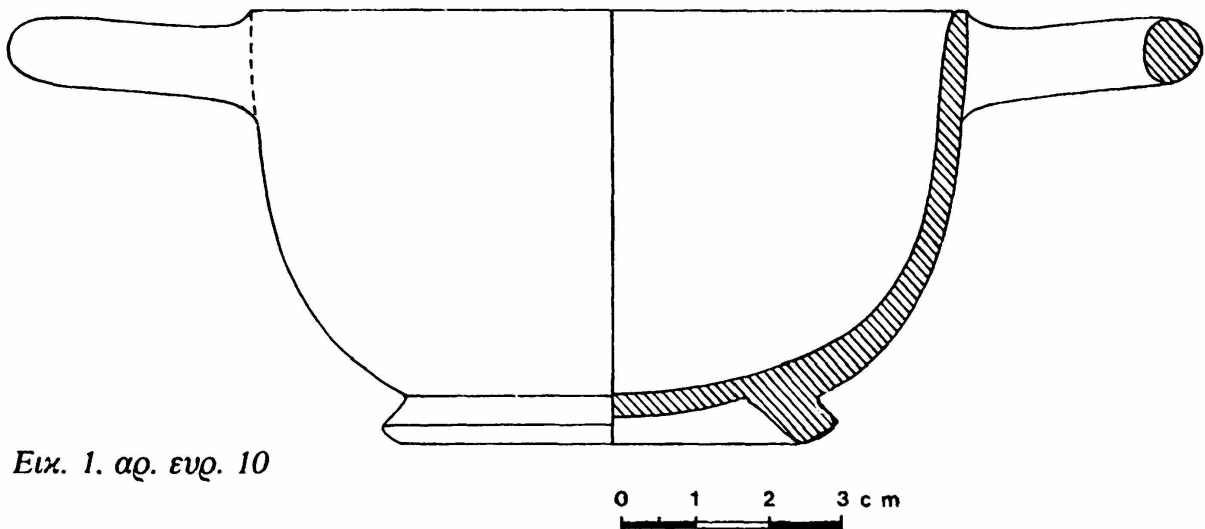
* Τα πήλινα σκεύη της μικρής ιδιωτικής συλλογής δόθηκαν καταρχήν ως θέμα φοιτητικής εργασίας στη φοιτήτρια Μοσχούλα Β. Χοπαλάκη στα πλαίσια φροντιστηριακού μαθήματος, γεγονός που αποτέλεσε και την αφορμή για τη συνεργασία αυτή. Η δική μου ευθύνη ετεκτείνεται στην περιγραφή των πήλινων σκευών, τη χρονολόγηση και την όλη σύνθεση.

** Ευχαριστώ την Εφορεία Αρχαιοπωλείων και ιδιωτικών Συλλογών Αθήνας για την άδεια μελέτης και δημοσίευσης του υλικού. Στη συνάδελφο Ντίνα Γραβάνη και στον αρχαιολόγο Δρ. Μιχάλη Πετρόπουλο οφείλω θερμές ευχαριστίες για τις υποδείξεις τους. Επίσης ευχαριστώ τον Ι. Διαμαντόπουλο, σχεδιαστή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, για τα σχέδια των ευρημάτων.

1. Ο τύπος του αγγείου είναι γνωστός ως bolsal. Για την ονομασία βλ. J.D.Beazley, BSA XL-XLI, 1939-1945, 18, σημ. 2. B.A. Sparkes-L.Talcott, Black and plain Pottery of the 6th, 5th and 4th centuries. B.C. The Athenian Agora XII, Princeton, New Jersey 1970, 107 κ.εξ.

Διαστάσεις : Ύψ. 0.061 μ., Διάμ. χείλους 0.096 μ., Διάμ. βάσης 0.063 μ. Πηλός λεπτόκοκκος, καθαρός πορτοκαλόχρωμος - ωχρός. Γάνωμα μελανό, ενιαίο στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια του αγγείου. Βάση δακτυλιόσχημη, λοξότμητη. Σώμα σχεδόν σφαιρικό με κάθετα λεπτά τοιχώματα και πεταλόσχημες οριζόντιες λαβές. Ο πυθμένας του αγγείου διατηρεί το χρώμα του πηλού. Χρονολογείται στο τελευταίο τέταρτο του 5ου αι. π.Χ.¹

Εικ. 1. αρ. ευρ. 10

1. Άωτα σκυφίδια

Η ονομασία των μικρών αυτών αγγείων ως άωτα σκυφίδια δεν είναι με βεβαιότητα εξακριβωμένη². Το σχήμα τους εμφανίζεται στο τέλος του 5ου αι. π.Χ. διαδίδεται στον 4ο και κυριαρχεί στα ελληνιστικά χρόνια³. Τα άωτα σκυφίδια είναι ημισφαιρικά αγγεία με χείλη που στρέφονται προς τα μέσα ή κάμπτονται προς τα έξω⁴. Η διαμόρφωση του χείλους δεν έχει χρονολογική σημασία, αλλά βοηθά στην ταξινόμησή τους. Και οι δύο τύποι εμφανίζονται σχεδόν συγχρόνως. Όμως κατά τη διάρκεια

1. J.P. Morel. *Céramique campanienne: Les formes*. Paris 1981, 291. πίν. 117, 4122 c. Sparkes-Talcott, *ό.π.*, 390 εικ. 6, 539.

2. Στ. Δρούγου-Γ. Τουράτσογλου. *Ελληνιστικοί λαξευτοί τάφοι Βεροίας*, Αθήνα 1980, 129.

3. Για το σχήμα γενικά βλ. Sparkes-Talcott, *ό.π.*, 128 κ.εξ. Δρούγου-Τουράτσογλου, *ό.π.*, 129 με βιβλιογραφία.

4. H. Tompson, *Hesperia* III, 1934, 435 κ.εξ. Επίσης Δρούγου-Τουράτσογλου, *ό.π.*, 130.

του 2ου αι. π.Χ. ο δεύτερος αντικαθιστά τον πρώτο¹. Τα άωτα σκυφίδια δεν παρουσιάζουν σημαντική μορφολογική εξέλιξη κατά τη διάρκεια των χρόνων που χρησιμοποιούνται. Η βάση τους είναι συνήθως δακτυλιόσχημη και συχνά φέρει μια μικρή μαστοειδή απόφυση² στο κάτω μέρος του πυθμένα.

Ο πήλός είναι σχεδόν καλής ποιότητας. Κατά κανόνα έχουν μελανό γάνωμα, το οποίο είναι συνήθως ενιαίο στην εσωτερική και εξωτερική επιφάνεια του αγγείου.

Τα άωτα μελαμβαφή σκυφίδια πιθανόν να χρησίμευαν ως αλατιέρες ή ακόμη και ως μικρά κύπελα για προσφορές τροφών σε ναούς³. Επίσης είναι πιθανόν αυτά να προορίζονταν για τη φύλαξη καλλωπιστικών ή φαρμακευτικών αλοιφών. Η έντονη κάμψη του χείλους προς τα μέσα, με την αιχμηρή απόληξη, είναι χρήσιμη για την απόμαξη των δακτύλων του χεριού από τα κατάλοιπα.

2. Άωτο μελαμβαφές σκυφίδιο αρ. ευρ. 12 (εικ. 2, πιν. 1)

Το αγγείο είναι συγκολλημένο από ένα θραύσμα και συμπληρωμένο σε τμήματα του χείλους, σώματος και βάσης.

Διαστάσεις : Ύψ. 0.034 μ., Διάμ. χείλους 0.083 μ., Διάμ. βάσης 0.056 μ. Πήλός λεπτόκοκκος καθαρός, πορτοκαλόχρωμος. Γάνωμα μελανό, ενιαίο εσωτερικά και εξωτερικά. Βάση χαμηλή, δακτυλιόσχημη, άβαφη, τόσο στο δακτύλιο όσο και στο κάτω μέρος του πυθμένα. Στο εσωτερικό της βάσης εγχάρακτο Χ. Σώμα βαθύ, σχεδόν σφαιρικό, με οριζόντιο χείλος που στρέφεται ελαφρά προς τα μέσα και διατηρεί το χρώμα του πηλού.

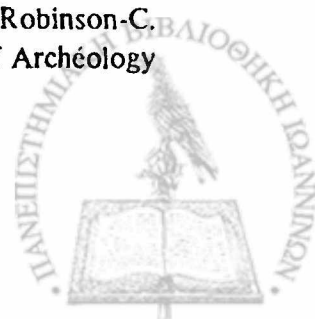
Χρονολογείται προς το τέλος του 4ου αι. π.Χ.⁴

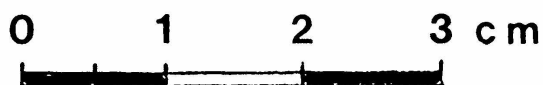
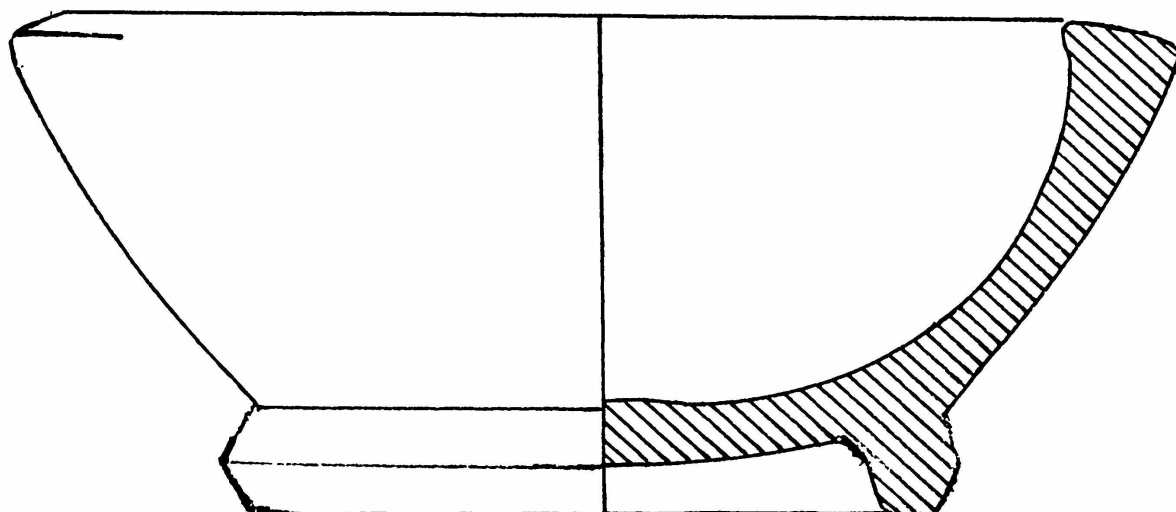
1. I.Metzger. Die hellenistische Keramik in Eretria. Eretria II. 1969. 15. Η ίδια ΑΔ 26. 1971. Μελ. Α' 80. Οι Δρούγου-Τουράτσογλου. ό.π., 130. έχουν τη γνώμη ότι στους ελληνιστικούς χρόνους στρέφεται η προτίμηση των καταναλωτών περισσότερο στην παραλλαγή β' και κατά επέκταση αυξάνεται και η παραγωγή του τύπου αυτού.

2. Η μαστοειδής αυτή απόφυση εμφανίζεται περίπου στα μέσα του 4ου αιώνα π.Χ., βλ. L.Jehasse. La céramique à vernis noir du remmégiodional de Salamine. Salamine de Chypre VIII. Paris 1978. 42.

3. Ο Μ. Ανδρόνικος "Ελληνιστικός Τάφος Βέροιας". ΑΕ 1955. 36 έχει τη γνώμη ότι ήταν οικιακά σκεύη για κάποια κοινή χρήση. Αντίθετη γνώμη έχουν οι D. Robinson-C. Harcum-J.Illiffe. A Catalogue of the Greek Vases in the Royal Ontario Museum of Archéology 1930. 259. 589.

4. Morel. ό.π., 211. πιν. 67. 2725b.

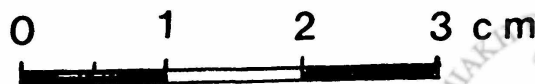
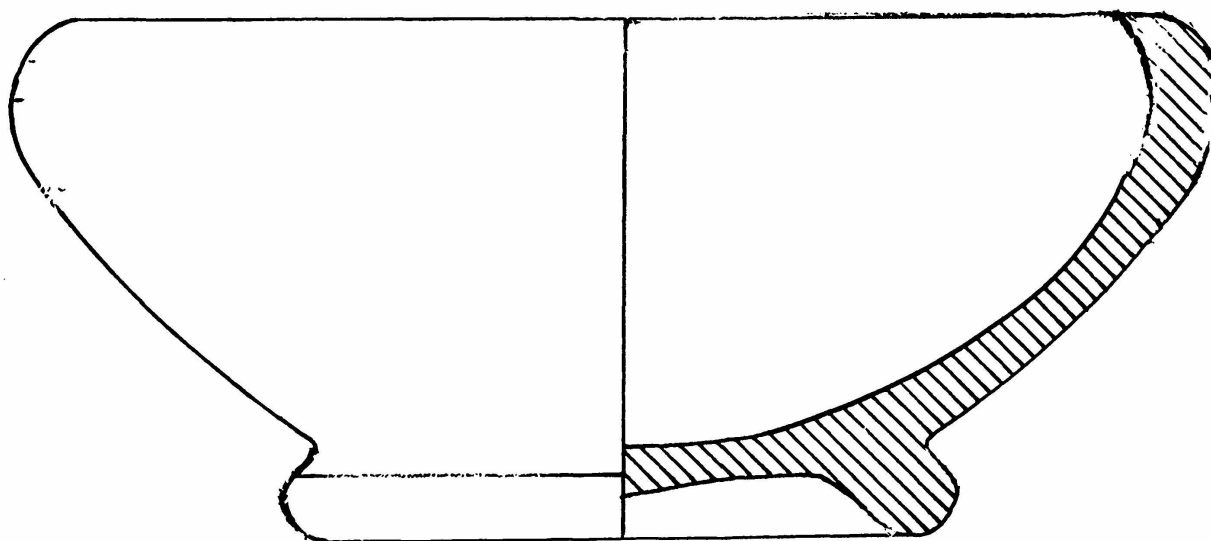

Εικ. 2, αρ. ευρ. 12

3. Άωτο μελαμβαφές σκυφίδιο αρ. ευρ. 9 (εικ. 3, πιν. 1)

Το αγγείο είναι συγκολλημένο από έξι θραύσματα και συμπληρωμένο. Διαστάσεις : Ύψ. 0.037 μ., Διάμ. χείλους 0.089 μ., Διάμ. βάσης 0.047 μ. Πηλός λεπτόκοκκος καθαρός, καστανέρυθρου χρώματος. Γάνωμα μελανό, ενιαίο. Η βάση είναι υψηλή, δακτυλιόσχημη, με μαστοειδή απόφυ-

Εικ. 3, αρ. ευρ. 9

ση στο κέντρο της κάτω επιφάνειας. Σώμα βαθύ ημισφαιρικό με χείλος που στρέφεται προς τα μέσα και κάτω. Εξωτερικά διακρίνονται τα ίχνη του τροχού. Χρονολογείται στο τέλος του 4ου με πρώτο μισό του 3ου αι. π.Χ.¹

4. Άωτο μελαμβαφές σκυφίδιο αρ. ευρ. 7 (εικ. 4, πίν. 1)

Το αγγείο είναι συγκολλημένο από δύο θραύσματα και συμπληρωμένο.

Διαστάσεις : Ύψ. 0.032 μ., Διάμ. χείλους 0.053 μ., Διάμ. βάσης 0.027 μ. Πηλός λεπτόκοκκος καθαρός, ωχρός. Γάνωμα μελανό, ενιαίο. Η βάση είναι υψηλή, δακτυλιόσχημη με μαστοειδή απόφυση στο κέντρο της κάτω επιφάνειας. Σώμα βαθύ, ημισφαιρικό, με χείλος που στρέφεται προς τα μέσα και κάτω. Εξωτερικά διακρίνονται τα ίχνη του τροχού.

Χρονολογείται στο τέλος του 4ου με α' μισό του 3ου αι. π.Χ.²

5. Άωτο μελαμβαφές σκυφίδιο αρ. ευρ. 8 (εικ. 4, πίν. 1)

Από το αγγείο λείπει μεγάλο τμήμα του χείλους, του τοιχώματος και της βάσης. Συγκολλημένο και συμπληρωμένο.

Διαστάσεις : Ύψ. 0.022 μ., Διάμ. χείλους 0.055 μ., Διάμ. βάσης 0.032 μ. Πηλός λεπτόκοκκος καθαρός, καστανέρυθρου χρώματος. Γάνωμα μελανό, ενιαίο. Βάση δακτυλιόσχημη, με μικρή μαστοειδή απόφυση στο κέντρο της κάτω επιφάνειας. Σώμα σχετικά βαθύ, ημισφαιρικό με χείλος που στρέφεται προς τα μέσα.

Χρονολογείται στο τέλος 4ου με α' μισό του 3ου αι. π.Χ.³

6. Τμήμα μελαμβαφούς σκυφιδίου αρ.ευρ.11 (εικ. 4, πίν. 1)

Σώζεται το ήμισυ του αγγείου, το οποίο είναι συγκολλημένο από δύο θραύσματα.

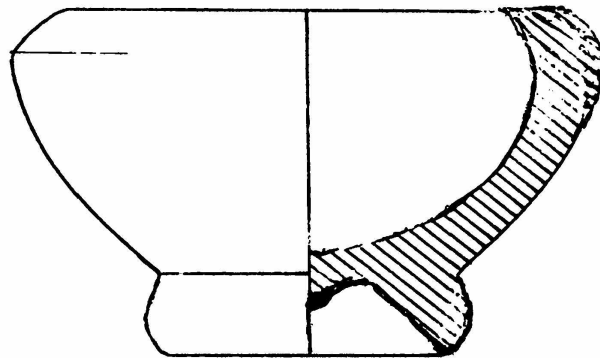
Διαστάσεις : Ύψ. 0.029 μ., υπολογιζόμενη διάμ. χείλους 0.054 μ., Διάμ. βάσης 0.024 μ. Πηλός λεπτόκοκκος καθαρός, ωχρός. Γάνωμα μελανό, ενιαίο. Βάση υψηλή, δακτυλιόσχημη, με μικρή μαστοειδή απόφυση στο κέντρο της κάτω επιφάνειας. Σώμα σχεδόν βαθύ ημισφαιρικό με χείλος που

1. Morel, ό.π., 223, πίν. 73, 2783g.

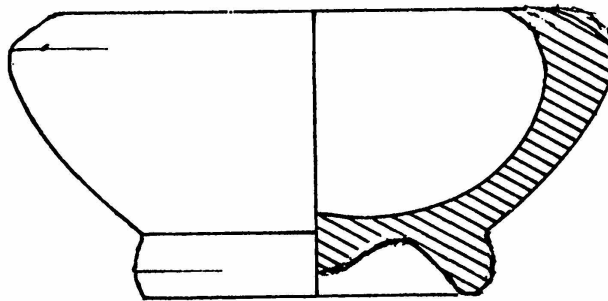
2. Morel, ό.π., 219, πίν. 71, 2765d και 2765e.

3. Βλ. σημ. 2.

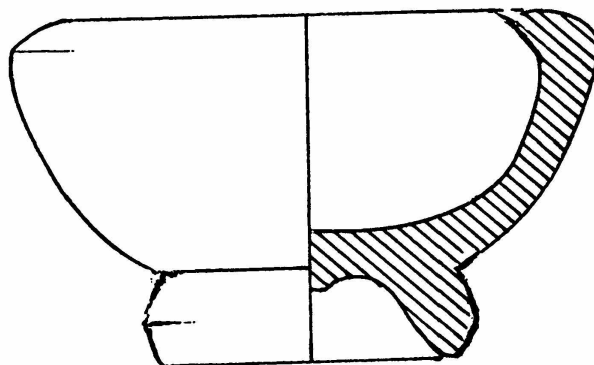

αρ. ευρ. 7

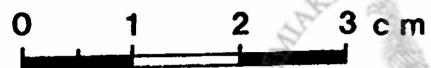

αρ. ευρ. 8

αρ. ευρ. 11

Εικ. 4.

στρέφεται έντονα προς τα μέσα. Εξωτερικά διακρίνονται ανεπαίσθητα ίχνη τροχού.

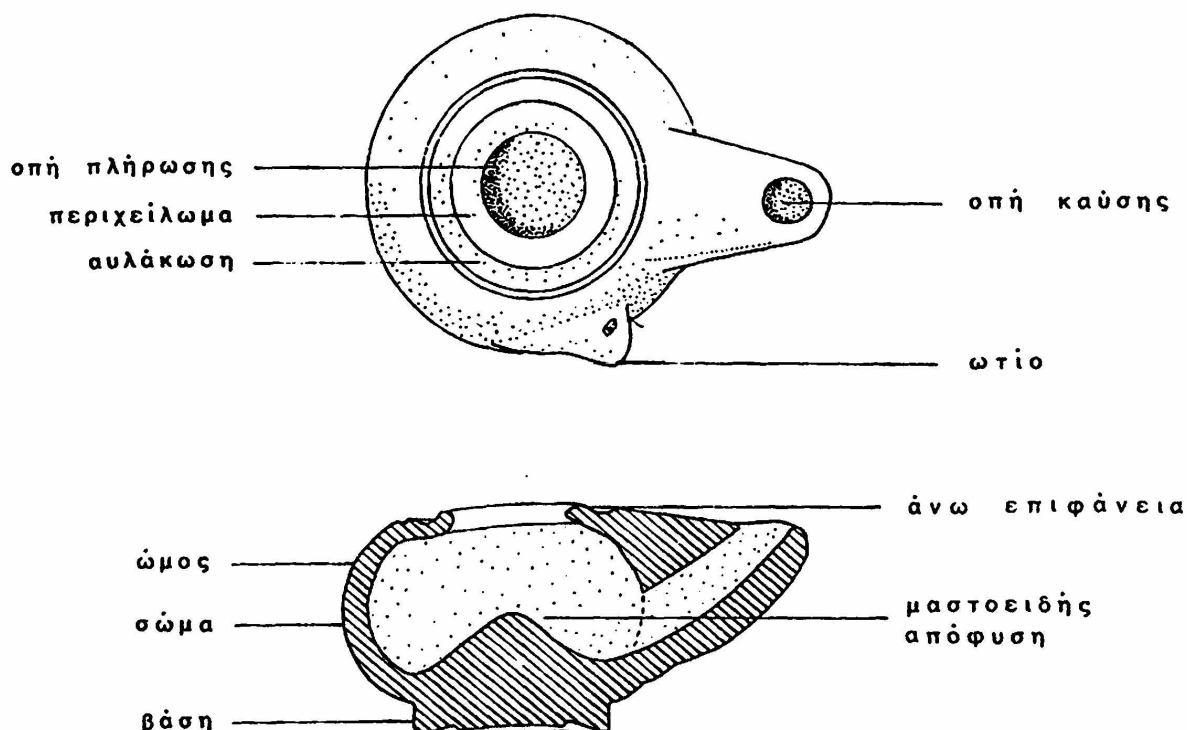
Χρονολογείται στο τέλος του 4ου με αρχές 3ου αι. π.Χ.¹

ΛΥΧΝΟΙ

Ο λύχνος ως τον περασμένο αιώνα ήταν το βασικό φωτιστικό σκεύος του ανθρώπου. Οι πρώτοι λύχνοι χρησιμοποιήθηκαν κυρίως από τους λαούς γύρω από τη Μεσόγειο και αυτό ίσως οφείλεται στην παρουσία της ελιάς και την πρώτη ύλη της, το λάδι.

Ο λύχνος κατασκευάζεται από πηλό, συνήθως λεπτόκοκκο και καθαρό, και είναι σκεύος μικρού μεγέθους. Τα κυριώτερα τμήματα του λύχνου είναι το σώμα, στο οποίο εμπεριέχεται το λάδι, η οπή πλήρωσης και η οπή της θρυαλλίδας (εικ. 5)². Το σχήμα του από την προϊστορική εποχή

Τα μέρη του λύχνου

Εικ. 5

1. Βλ. σ. 5 σημ. 2.

2. Για τη σχεδιαστική απόδοση του λύχνου, όπου διακρίνονται λεπτομερώς όλα τα μέρη του σώματός του, βλ. Στ. Δρούγου, Ανασκαφή Πέλλας 1957-1964. Οι πήλινοι λύχνοι. Αθήνα 1992.

συνεχώς μεταβάλλεται για να γίνει λειτουργικότερο.

Τα πρώτα σκεύη ήταν χειροποίητα. Οι τροχήλατοι λύχνοι εμφανίζονται αργότερα. Ο ανοιχτός λύχνος των προϊστορικών και αρχαϊκών χρόνων μετατρέπεται με το πέρασμα του χρόνου σε κλειστό και προσθέτουνται σε αυτόν ο κλειστός μυκτήρας, η λαβή, το μελανό γάνωμα και αργότερα η διακόσμηση.

Κατά τον 6ο, 5ο και 4ο αι. π.Χ. η Αττική αναδεικνύεται στο σπουδαιότερο κέντρο παραγωγής και εξαγωγής νέων τύπων λύχνων εξαιρετικής ποιότητας¹. Στις αρχές του 3ου αι. π.Χ. εισάγεται η χρήση της μήτρας, η οποία κατασκευάζεται από πηλό ή γύψο² και συμβάλλει στη μαζικοποίηση της παραγωγής και εξάπλωση των λύχνων. Από τα μέσα του 1ου αι. π.Χ. παρατηρείται μια απλούστευση στα σχήματα των λύχνων. Τα άλλοτε συμπαγή σώματα γίνονται χαλαρά και γενικά η κατασκευή τους δίνει την εντύπωση του πρόχειρου. Οι λύχνοι αυτοί σηματοδοτούν το τέλος της ελληνιστικής παράδοσης.

Στα χρόνια του Αυγούστου, εμφανίζονται στους πρώιμους ρωμαϊκούς λύχνους που κατασκευάζονται στην Ιταλία, τα κυριότερα γνωρίσματα των λύχνων της Μ. Ασίας, τα οποία οφείλονταν στους Έλληνες τεχνίτες που μεταφέρθηκαν εκεί ως δούλοι. Εκτός των άλλων σε αυτά προστίθεται η ανάγλυφη διακόσμηση του διαπλατισμένου δίσκου, η οποία αποτελεί το σπουδαιότερο χαρακτηριστικό των λύχνων του ρωμαϊκού κόσμου³.

Η παραγωγή των λύχνων, στην οποία ηγούνται στην αρχή η Κόρινθος και μετά η Αττική, συνεχίζεται περίπου μέχρι και τον 5ο αι. μ.Χ., οπότε εμφανίζονται οι λεγόμενοι αφρικανικοί λύχνοι. Κατά τη διάρκεια των δύο επόμενων αιώνων, 7ο και 8ο μ.Χ. κυριαρχούν στην αγορά διάφοροι τύποι λύχνων.

1. Για τους λύχνους των αττικών εργαστηρίων ενδεικτικά βλ. I. Scheibler, *Griechische Lampen*. Kerameikos XI. Paris 1976, 101 κ. εξ. R. Honland, *Greek Lamps and their Survivals*. Agora IV. Princeton, New Jersey 1958. Γενικότερα βλ. Ε.Ι.Μαραγκού, *Αρχαία Ελληνική Τέχνη*, Συλλογή Ν.Π. Γουλανδρή, 1985, 137.

2. Για τις πήλινες μήτρες του Ελλαδικού χώρου βλ. Α. Σάμψων, Ένα κεραμεικό εργαστήριο στη Χαλκίδα της ρωμαϊοκρατίας (Ευβοϊκή Αρχαιόφιλος Εταιρεία) *AAX* 2, 1987, 73 κ.εξ. εικ. 11-14. Για γύψινες μήτρες από την Πομπηΐα (αδημοσίευτες), την Ταρσό και τη Σαμπράθα βλ. Α. Leibundgut, *Die römischen Lampen in der Schweiz*. Bern 1977, 75. Στ. Δρούγου. *Ανασκαφή Πέλλας 1957-1964*. Οι πήλινοι Λύχνοι, Αθήνα 1992, 77.

3. Για τους λύχνους των ρωμαϊκών χρόνων ενδεικτικά βλ. Μ. Πετρόπουλος, *Τα εργαστήρια των ρωμαϊκών Λυχναριών της Πάτρας και το Λυχνομαντείο*, Διδακτορική Διατριβή Ιωάννινα 1994, 76, με βιβλιογραφία.

Οι τεχνίτες αντλούν τα θέματα διακόσμησης των λύχνων από πολλές πηγές, όπως από τη μυθολογία και τη θρησκεία, τον ιδιωτικό και δημόσιο βίο, το θέατρο και από το φυτικό και ζωικό βασίλειο.

7. Λύχνος αρ. ευρ. 6 (εικ. 6, πίν. 2)

Διαστάσεις : Ύψ. 0.026 μ. Μήκ. 0.087 μ. Πλάτ. διαμ. 0.062 μ. Διάμ. βάσης 0.027 μ.

Λύχνος σφαιρικός, μονόμυξος κατασκευασμένος με μήτρα. Σώζεται ακέραιος. Πηλός υπόλευκος - κιτρινωπός, χρώμα ερυθρό καστανό με φαιές κηλίδες. Σώμα με ωσειδές περίγραμμα. Βάση επίπεδη, που ορίζεται από αυλάκωση. Η άνω επιφάνεια φέρει στο κέντρο την οπή πληρώσεως, της οποίας το περιχέλωμα είναι αποκεκρουμένο. Στον ώμο απαντούν ανάγλυφα σχηματοποιημένα φυτικά κοσμήματα¹ (κλάδος;), σε ακτινωτή διάταξη. Στην αριστερή πλευρά του λύχνου ωτίον² διακοσμημένο με ανάγλυφο σπειροειδές κόσμημα.

Ο μυκτήρας είναι μικρός, επιμήκης, αποστρογγυλοποιημένος και στο άκρο του φέρει την οπή της θραυλίδας με έντονα τα ίχνη καύσης. Η γέννησή του ορίζεται από δύο επάλληλες αυλακώσεις στο κάτω μέρος του σώματος.

Χρονολογείται στον 2ο αι. π.Χ.³

8. Λύχνος αρ. ευρ. 1 (εικ. 7, πίν. 2)

Διαστάσεις: Ύψ. 0.03 μ. Μήκ. 0.0113 μ. Διάμ. δίσκου 0.08 μ. Διάμ. βάσης 0.46 μ.

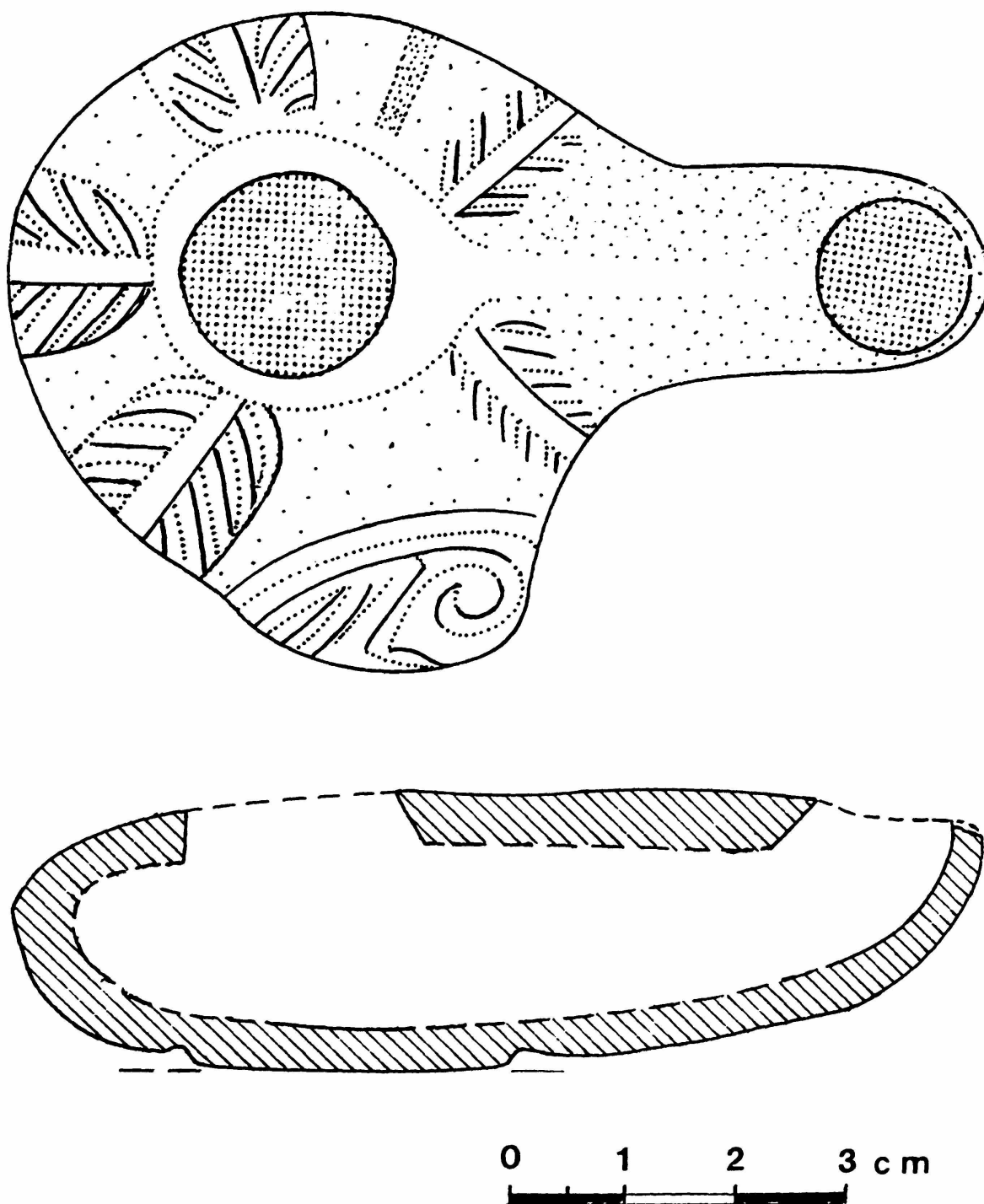
Λύχνος μονόμυξος, άωτος, κατασκευασμένος με μήτρα και συγκολλημένος από τρία θραύσματα. Πηλός λεπτόκοκκος, καθαρός, χρώμα κιτρινωπό, γάνωμα καστανέρυθρο. Σώμα με καμπύλο περίγραμμα, επίπεδη επιφάνεια στήριξης, με ελάχιστα διαμορφωμένο το δακτύλιο της βάσης, και σφαιρικό δίσκο. Η επιφάνεια του δίσκου είναι κοίλη και περιβάλλεται από τέσσερεις ανάγλυφους δακτυλίους. Το κέντρο του δίσκου διακο-

1. Βλ. Δρούγου, Πέλλα, ό.π., 73, εικ. 12, 203.

2. Η ωτιόσχημη απόφυση είναι ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα που εμφανίζεται στις αρχές των ελληνιστικών χρόνων και απαντά πάντα στην μία πλευρά του λύχνου. Σε λύχνους χωρίς λαβή, όπως ο δικός μας, το σχήμα της προεξοχής δηλώνει ότι χρησιμοποιήθηκε ως υποστήριγμα για το δάχτυλο κατά την μεταφορά του.

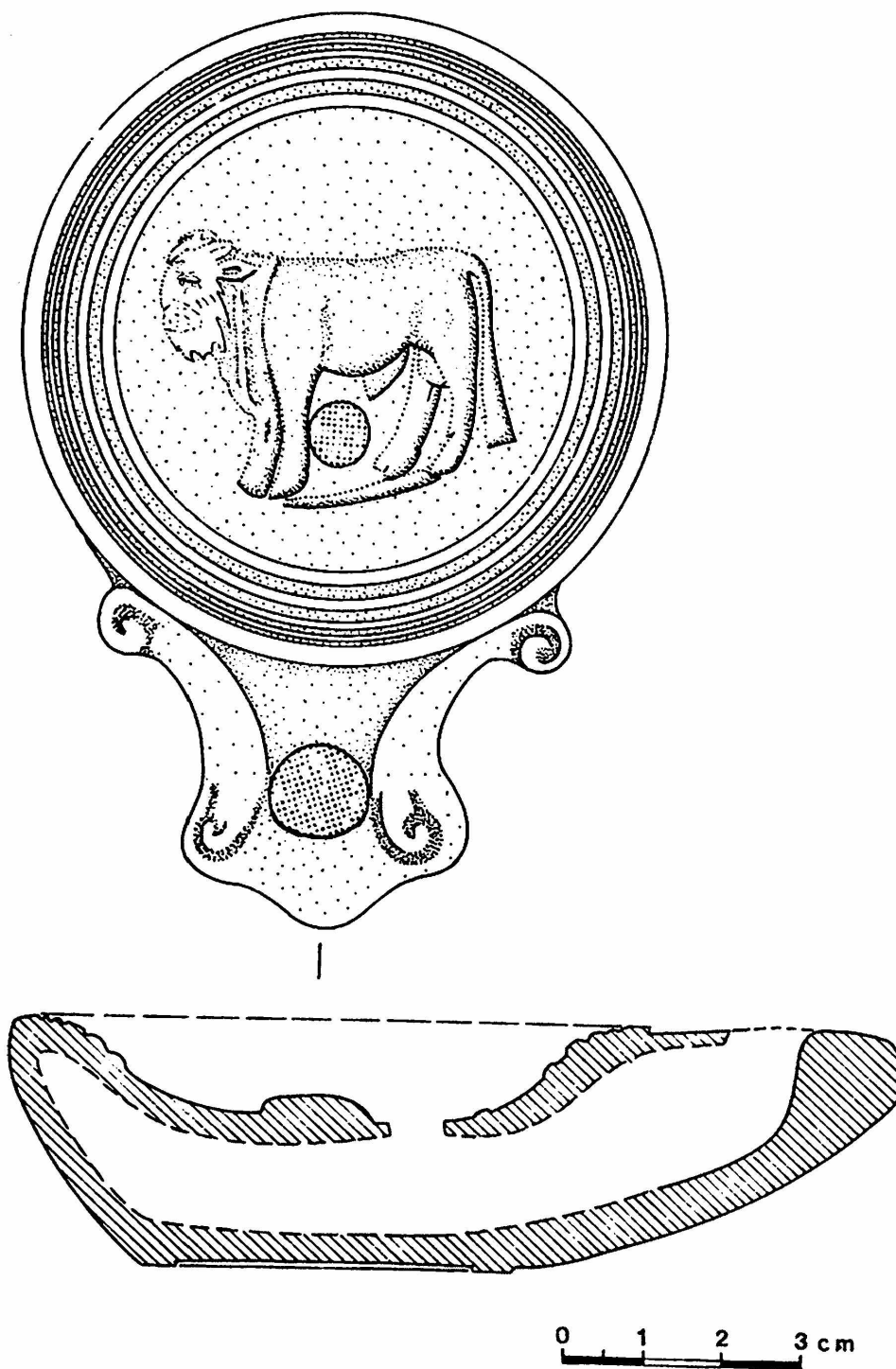
3. Βλ. Δρούγου, Πέλλα, ό.π., 68 κ. εξ. αρ. 203.

Εικ. 6, αρ. ευρ. 6

Εικ. 7, αρ. ευρ. 1

σμείται με ανάγλυφη παράσταση λέοντος "εν στάσει"¹. Ανάμεσα στα πόδια του ζώου απαντά η οπή πληρώσεως.

Ο μυκτήρας είναι βραχύς, πλαισιώνεται από δύο πλαστικές έλικες που συστρέφονται προς το εσωτερικό και δημιουργούν ένα τριγωνικό άκρο. Στην τριγωνική απόληξη του μυκτήρα απαντά η οπή της θρυαλλίδας.

Χρονολογείται στα μέσα του 1ου αι.μ.Χ.²

9. Λύχνος αρ. ευρ. 3 (εικ. 8, πίν. 2)

Διαστάσεις : Ύψ. 0.027 μ. Μήκ. 0.089 μ. Διάμ. άνω επιφάνειας 0.077 μ. Διάμ. βάσης 0.044 μ.

Λύχνος άωτος, μονόμυξος, κατασκευασμένος με μήτρα και συγκολλημένος από δύο θραύσματα. Πηλός λεπτόκοκκος, καθαρός, υπόλευκου χρώματος, γάνωμα καστανέρυθρο που απολεπίζεται. Σώμα με γωνιώδες περιγράμμα, επιφάνεια στήριξης ελαφρώς κυρτή με έντυπα τα στοιχεία Ο και Η. Στη βάση από δύο βαθιές αυλακώσεις διαμορφώνεται υποτυπώδης δακτύλιος. Η επιφάνεια του δίσκου είναι κοίλη, ορίζεται στην περιφέρειά της από δύο βαθιές αυλακώσεις και διακοσμείται από φυτικό ρόδακα που φέρει στο κέντρο θεατρικό προσωπείο (γυναίκας ή δούλου)³. Η θέση των πλευρικών ωτίων υποδηλώνεται με κόσμημα στον τύπο των διπλών πελέκεων. Στην περιφέρεια του δίσκου, προς τον μυκτήρα μεταξύ οπής πληρώσεως και θρυαλλίδας απαντά διακόσμηση από ανάγλυφα σπειροειδή κοσμήματα. Στο ένα φύλλο απαντά η οπή πληρώσεως.

Ο μυκτήρας είναι βραχύς με ωσειδή απόληξη στην οποία φέρει την οπή της θρυαλλίδας. Στη γέννεση του μυκτήρα, στο κάτω μέρος του σώματος, υπάρχουν δύο αυλακώσεις.

Χρονολογείται στο β' μισό του 1ου αι. μ.Χ.⁴

1. Για παράλληλες απεικονίσεις βλ. D.M.Bailey. A Catalogue of the Roman Provinzial Lamps in the British Museum III. 1988. 66. Q 1751. Q 1812. Q 1813 Q 1887 και Q 3160. όπου επισημαίνει ότι το λιοντάρι ήταν ένα ιδιαίτερο αγαπητό θέμα για την διακόσμηση των λύχνων.

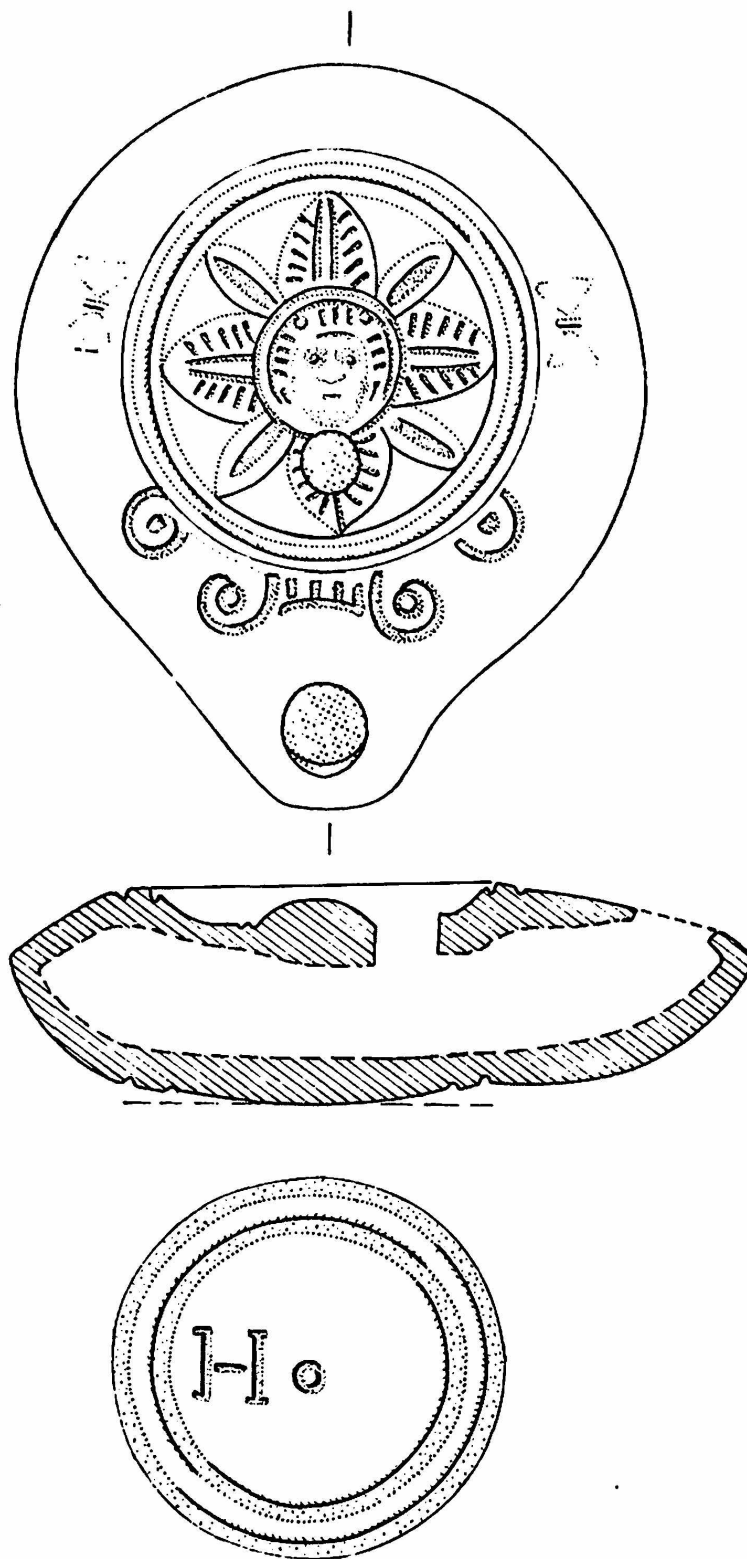
2. Βλ. σχετικά: B. Walter. Catalogue of the greek and roman lamps in the British Museum. 1914. 81 αριθ. 533.

3. Για παράλληλες απεικονίσεις βλ. σχετικά: Walter, ό.π., 109. αρ. 731, όπου και ταυτίζει το προσωπείο ως γυναικείο. Αντίθετα ο Bailey, ό.π., Q 2073 και Q 3243 τα ταυτίζει ως προσωπεία δούλου.

4. Για τη χρονολόγηση βλ. ό.π., Bailey, Q 2073 και Q 3243.

Εικ. 8, αρ. ευρ. 3

10. Λύχνος αρ. ευρ. 5 (εικ. 9, πίν. 2)

Διαστάσεις : Ύψ. 0.034 μ. Μήκ. 0.087 μ. Διάμ. άνω επιφάνειας 0.065 μ. Διάμ. βάσης 0.03 μ.

Λύχνος μονόμυξος με υψηλά τοιχώματα και πλατιά λοξά υπερυψωμένη απόφυση στον τύπο της λαβής. Είναι κατασκευασμένος με μήτρα. Σώζεται ακέραιος. Πηλός ερυθρός, καθαρός λεπτόκοκκος. Επίχρυσμα ανοικτό καστανό.

Σώμα με γωνιώδες περίγραμμα και επιφάνεια στήριξης σχεδόν επίπεδη με ανεπαίσθητη υποδήλωση των δύο δακτυλίων της βάσης. Η άνω επιφάνεια είναι κυρτή και διακοσμείται με σειρά μαργαριταρόσχημων κόμβων, η οποία περιβάλλεται από δύο σειρές ανάγλυφων κουκίδων. Η οπή πληρώσεως πλαισιώνεται από τρεις ομόκεντρους ανάγλυφους δακτυλίους. Στη λαβή τρία ανάγλυφα οξυκόρυφα κοσμήματα. Στη μετάβαση από το σώμα στον μυκτήρα ανάγλυφο κόσμημα από τρία επάλληλα πειόσχημα κοσμήματα με στίγμα στο κέντρο.

Ο μυκτήρας είναι βραχύς με ωοειδή απόλυξη και με εμφανή τα ίχνη καύσης στην οπή της θρυαλίδας.

Χρονολογείται στις αρχές του 4ου αι. μ.Χ.¹

11. Λύχνος αρ. ευρ. 2 (εικ. 10, πίν. 12)

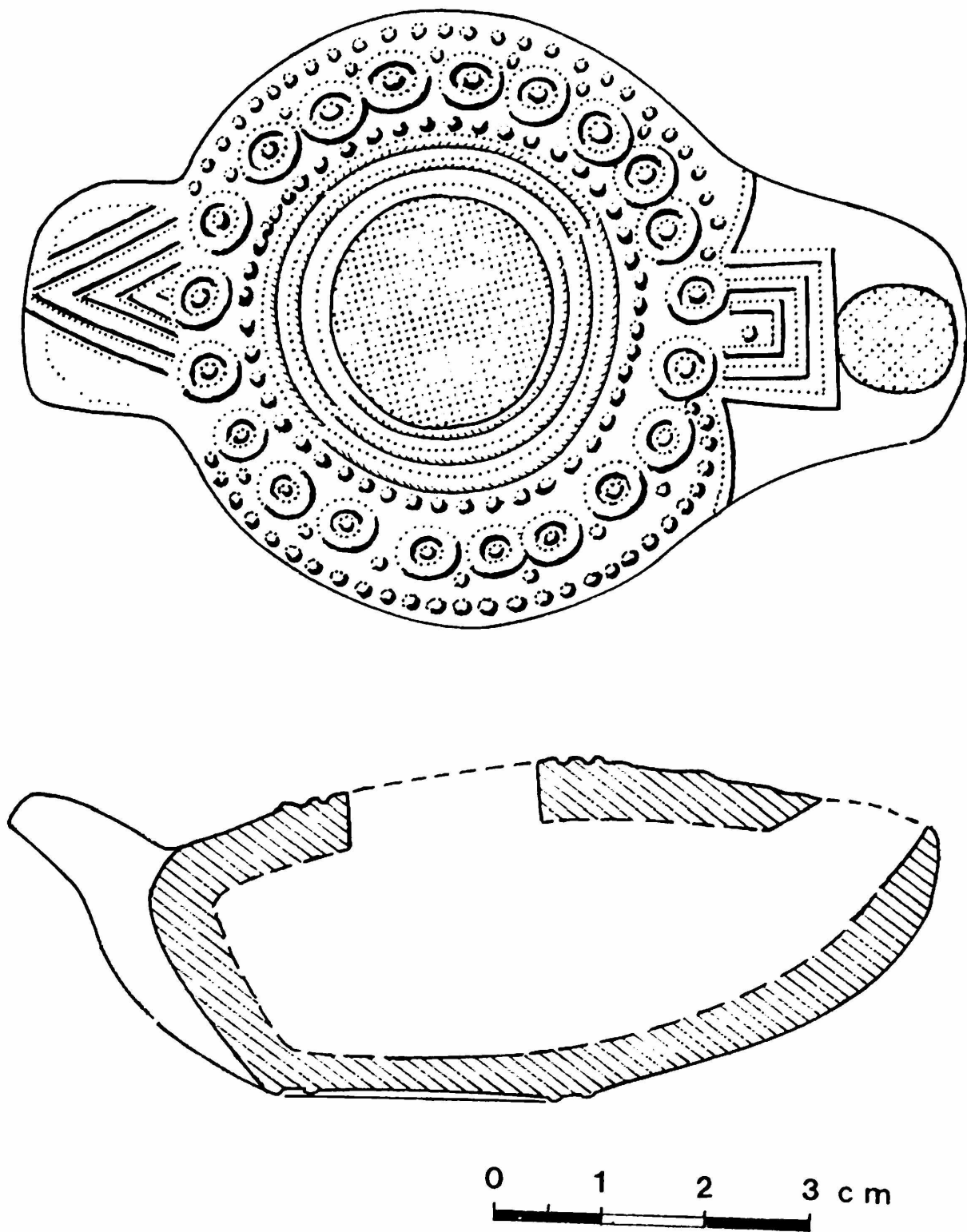
Διαστάσεις: Ύψ. 0.034 μ. Μήκ. 0.017 μ. Διάμ. άνω επιφάνειας 0.07 μ. Διάμ. βάσης 0.040 μ.

Λύχνος μονόμυξος, επιμήκης αμυγαλόσχημος, με αποκεντρωμένη απόφυση στον τύπο της λαβής, κατασκευασμένος με μήτρα. Σώζεται ακέραιος. Πηλός καστανέρυθρος, χονδρόκοκκος, ακαθάριστος, με υπόλευκο επίχρυσμα που απολεπίζεται.

Σώμα ατρακτόσχημο με συμπαγές και ενιαίο περίγραμμα, επίπεδη επιφάνεια στήριξης, με ελάχιστα διαμορφωμένο το δακτύλιο της βάσης και οπή πληρώσεως μεγάλης διαμέτρου. Στις πλάγιες όψεις του μυκτήρα ανάγλυφη διακόσμηση με σχηματοποιημένο και τυποποιημένο ψαροκόκκαλο. Στα πλευρικά τοιχώματα του υπολοίπου σώματος διακόσμηση διαγραμμισμένου τετραγώνου και αβακωτού κοσμήματος.

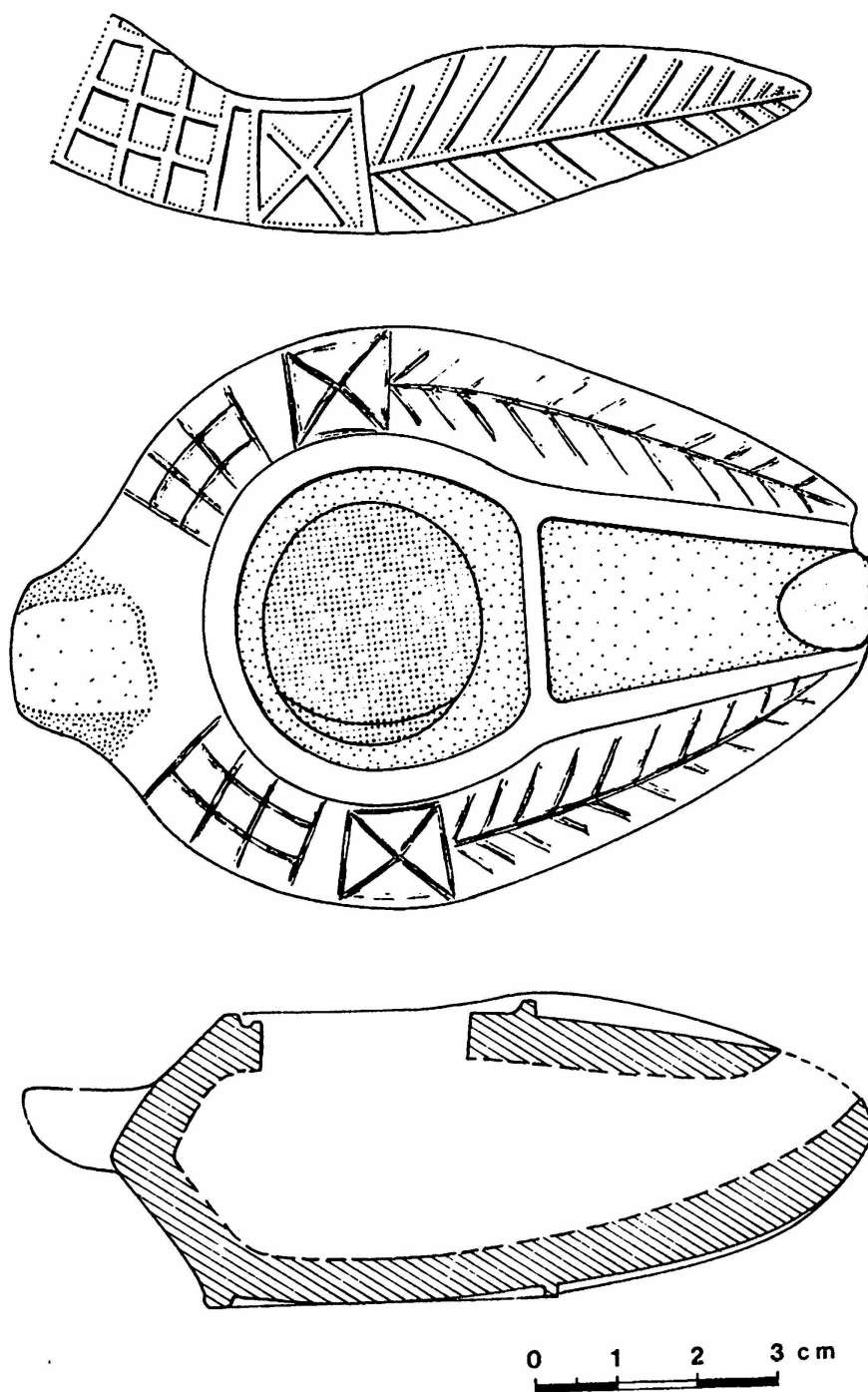
1. Η τομή του λύχνου ομοιάζει αρκετά με τον αρ. 2741 λύχνο, Αγογ. VII, ό.π. Η διακόσμηση του ώμου είναι περίπου η ίδια με τον λύχνο 2743, Αγογ. ό.π. Επίσης παρόμοια με το λύχνο 2762. Το στρογγυλό σχήμα του σώματος παραπέμπει σε μια χρονολόγηση προς τις αρχές του 4ου αι. μ.Χ.

Ειχ. 9. αρ. ευρ. 5

Εικ. 10, αρ. ευρ. 2

Ο μυκτήρας είναι πλατύς, αποκεκρουμένος στο άκρον και ορίζεται από δύο έξεργες ευθείες, οι οποίες δημιουργούν στο κέντρο του αύλακα τριγωνικού σχήματος. Ανάλογη διακόσμηση έχει και το κάτω μέρος. Στο πέρας της έγκοιλης επιφάνειας του μυκτήρα απολήγει η οπή της θρυαλίδας, όπου διακρίνονται έντονα ίχνη καύσης.

Χρονολογείται στον 4ο αι. μ.Χ.¹

1. Οι συμπαγείς λαβές όπως και η διακόσμηση με το ψαροκόκκαλο αρχίζουν από τον 4ο αι. μ.Χ. και συνεχίζουν στον 5ο αι. μ.Χ. Agora VII, ό.π., αρ. 1918, 1968 (β' μισό 4ου αι. μ.Χ.), 2470, 2480, (5ου αι. μ.Χ.), Bailey, ό.π., 1207, εικ. 156.

Πίν. 1

αρ. ευρ. 10

αρ. ευρ. 12

αρ. ευρ. 9

αρ. ευρ. 8

αρ. ευρ. 11

αρ. ευρ. 7

Πίν. 2

αρ. ευρ. 2

αρ. ευρ. 6

αρ. ευρ. 5

αρ. ευρ. 1

αρ. ευρ. 3

RESUMÉ

CÉRAMIQUES PROVENANT D' UNE PETITE COLLECTION PRIVÉE

par
K. G. Rakatsanis

La présentation de onze objets de terre cuite de la petite Collection privée de la famille K. Rakatsanis ne prétend pas dépasser les limites d' un catalogue raisonné. Les petits bols proviennent d' Italie du Sud et les lampes d' Israël.

Il s' agit d' un Skyphos-kylix à vernis noir qui date de dernier quart du Ve siècle avant notre ère, et de cinq petits Skyphoi à vernis noir couvrant la période de la fin du IVe siècle, jusqu' à la première moitié du IIIe siècle avant notre ère. Il s' agit aussi de cinq lampes datant du IIe siècle avant notre ère jusqu' au IVe siècle après notre ère.

